

έργου (παρά τίς όποιες μυθιστορηματικές επιδράσεις σ' αυτό), ή πληθώρα τών λογοτύπων, πολλοί από τούς όποιους είναι κοινοί στή σύνταξη Ε και στά άκριτικά και άλλα δημοτικά τραγούδια, και ή ίδια ή ύπαρξη μιάς γνήσια λαϊκής επιικής παράδοσης, πού από τούς βυζαντινούς χρόνους συνεχίστηκε αδιάκοπη σχεδόν ως τίς μέρες μας, όλα υποβάλλουν τήν ιδέα μιάς πρωταρχικής προφορικής σύνθεσης του έπους του Διγενή. "Αν ή συστηματική άνάλυση τόσο τής ποιητικής κατασκευής του Ε – τών λογοτύπων και λοιπών τυπικών μορφολογικών του στοιχείων σε συνάρτηση με τίς θεματικές μονάδες του περιεχομένου του, όλων τών στοιχείων δηλαδή πού τό συγκροτούν ως ποιητικό έργο –, όσο και ή όμοια άνάλυση τών άκριτικών τραγουδιών, παραλογών, και άλλων άκόμη τραγουδιών, στά όποια άπαντούν τά θέματα ή μοτίβα⁶ του έπους, κάμει κάποτε άναγκαία τήν ύπόθεση τής προφορικής σύνθεσης του πρωταρχικού έπους, τότε τά «ρεάλια» και τά ιστορικά στοιχεία πού διασώθηκαν στό χφ. Ε θά μπορούσαν νά εξηγηθούν με τήν ύπόθεση ότι τό έργο καταγράφηκε σχετικά γρήγορα μετά τή σύνθεσή του. "Ίσως μάλιστα ή λεγόμενη σύνταξη Ε (άλλά όχι βέβαια τό χφ. Ε) νά μήν είναι τελικά παρά ή πρώτη καταγραφή του άρχικού έπους.

Η συστηματική άνάλυση πού έννοιά άπομένει νά γίνει στό μέλλον, γιατί ούτε οί κατάλογοι τών λογοτύπων πού μās έδωσε πρόσφατα ό 'Ι.Κ. Προμπονάς⁷, ούτε ή άπλή έπισήμανση κοινών θεμάτων στό έπος 'και στά δημοτικά τραγούδια, όπως «άπαγωγή και γάμος» ή «ή άπειλή τής κατάρας τής μάνας», πού έκαμε ένδεικτικά ό R. Beaton⁸ και συμπλήρωσε ό 'Αλεξίου⁹, άρκούν για νά μās άποκαλύψουν τόν τρόπο συγκρότησης του ποιητικού κειμένου.

Η χρησιμότητα έργασίας του Προμπονά άποκαλύπτει ένα πλήθος από «στερεότυπα γλωσσικά στοιχεία», όπως τά όνομάζει, κοινά στό Ε και στό δημοτικό τραγούδι, αλλά δέν έπιτρέπει στατιστική έπεξεργασία, γιατί ούτε έξαντλητική είναι (σ. 260), ούτε τό ύλικό πού συλλέγεται και συγκρίνεται είναι ταξινομημένο σε συστηματικές κατηγορίες: άπεναντίας, οί ίδιες φράσεις επανέρχονται κάτω από διαφορετικά λεξιλογικά λήμματα. Είναι πάντως έντυπωσιακός ό άριθμός τών λογοτύπων, πού πρέπει νά άποδοθούν σε κοινές ρίζες, ή σε άλληλεπίδραση, του έπους και τών τραγουδιών· π.χ., πρώτα ήμισίχια:

6. Η διάκριση μεταξύ θεμάτων και μοτίβων πού προσπαθεί νά κάμει ό R. Beaton (*Byzantion*, 51, [1981], 28) είναι στ' αλήθεια πολύ δύσκολη και άμφίβολης χρησιμότητας, άφου και οί δύο όροι αναφέρονται σε θεματικές ένότητες, άπλούστερες ή συνθετότερες, χωρίς αναφορά στή μορφή ή στή λειτουργία τους. 'Ο Α. Β. Lord, στον όποιο παραπέμπει ό Beaton, συσχετίζει τά θέματα του με τίς λειτουργίες του Propp, αλλά τελικά δέν κάνει χρήση τής μεθόδου του τελευταίου (*The singer of tales*, Cambridge, MA, 1960, σ. 284· τό βιβλίο του V. Propp, *Μορφολογία του παραμυθιού*, έχει τώρα μεταφραστεί στα έλληνικά από τήν 'Α. Παρίση [Αθήνα, 1987]). Για μιά σημειωτική άντίληψη τής θεματικής ένότητας, βλ. τή μελέτη μου *Για μιά ποιητική του έλληνικού δημοτικού τραγουδιού* ('Ηράκλειο, 1988), σσ. 42 κέ.

7. *Άκριτικά Α'*, Αθήνα, 1985.

8. *Byzantion*, 51 (1981), 30 κέ.

9. ΒΔΑ, σ. ρη'.